

REZUMAT

SUMMARY

În agricultură, ca de altfel în orice altă ramură a producției materiale, desfășurarea normală a proceselor de producție presupune prezența obligatorie, pe de o parte, a resurselor materiale, respectiv a mijloacelor de producție-sub forma mijloacelor de muncă și a obiectelor muncii, iar pe de altă parte, a resurselor umane, reprezentate de forța de muncă necesară, atât pentru executarea lucrărilor agricole, cât și pentru îndrumarea tehnică, organizarea, conducerea și gestionarea tuturor resurselor existente în unitățile agricole. Particularitatea esențială a agriculturii românești constă în faptul că în prezent, după aderarea României la Uniunea Europeană, se constată o slabă calitate a vieții forței de muncă din agricultură și mai ales nivelul scăzut de calificare a acesteia.

Pornind de la aceste considerente ne-am propus realizarea unui studiu referitor la perfecționarea managementului resurselor umane din agricultura județului Iași având în vedere ansamblul teoriilor, problematicii, interdependențelor și constrângerilor care caracterizează acest factor important pentru realizarea producției agricole și anume, resursa umană.

Teza de doctorat cu titlul **„Studii privind perfecționarea resurselor umane din agricultura județului Iași”**, și-a propus realizarea următoarelor obiective:

- realizarea unei cercetări bibliografice privind stadiul actual al cercetărilor privind perfecționarea resurselor umane din agricultură;
- stabilirea metodelor și procedeele de analiză a resurselor umane din agricultură precum și alegerea indicatorilor și indicilor specifici;
- realizarea unui studiu diagnostic asupra resursele umane din agricultura județului Iași privite în ansamblu și particularizat într-un studiu de caz al comunei Plugari din Județul Iași;
- efectuarea unor analize SWOT, la nivel de județ și de localitate menite să identifice „punctele tari” și „oportunitățile” precum și „punctele slabe” și „amenințările”

acestor unități administrative, ele reprezentând factori de influență asupra calității resurselor umane;

- identificarea unor strategii de perfecționare a resurselor umane și a managementului acestora.

În prima parte a lucrării este realizată **o sinteză a datelor din literatura de specialitate** referitoare la conceptele privind resursele umane și managementul acestora, precum și la evoluția și tendințele de perfecționare ale acestora.

Partea de analiză a datelor din literatura de specialitate a fost urmată de un capitol consacrat **materialului și metodologiei de analiză**. S-a considerat oportună stabilirea unei metodologii coerente de analiză a resurselor umane din agricultură și de proiectare de strategii menite să asigure perfecționarea acestora ținând cont de starea, caracteristicile și potențialul socio-economic al localităților rurale. Au fost stabiliți indicatorii și indicii sintetici, cu ajutorul cărora se poate cuantifica nivelul de perfecționare a resurselor umane în corelație cu potențialul economic al localităților.

Pentru studiul resurselor umane din agricultura județului Iași au fost utilizate trei metode de cercetare specifice:

1. analiza economică dinamică, deductivă și cantitativă;
2. analiza SWOT;
3. ancheta economică sau cercetarea participativă ce presupune culegerea informațiilor din teritoriu utilizând ca tehnici de cercetare „chestionarul” și „interviul”.

A doua parte a tezei, consacrată contribuțiilor proprii, cuprinde culegerea, trierea, sistematizarea ansamblului datelor care caracterizează spațiul județului Iași și a unei localități reprezentative, Plugari. Ele s-au referit cu precădere la elementele de particularizare a resurselor umane, care au fost sintetizate, analizate utilizând metodologia de cercetare specifică celor trei tipuri de analize precizate mai sus, dar și elaborarea pe această bază, a unor strategii de dezvoltare și perfecționare a resurselor umane din agricultura județului care să corespundă cel mai bine realității acestui spațiu, dar care să fie în concordanță cu mijloacele de dezvoltare regională și națională în următorii ani.

Analiza resurselor umane în județul Iași a fost realizată parcurgând mai multe etape și anume:

- studiul potențialului de resurse umane ale județului (în care s-a analizat evoluția populației pe cele două medii, urban și rural, într-un anumit interval de timp);
- structura resurselor umane (pe categorii de vârstă și sex, în funcție de gradul de ocupare, după nivelul de calificare);

- analiza SWOT (puncte tari, puncte slabe, oportunități și riscuri) la nivel de județ și de localitate reprezentativă.

Populația Județului Iași la 1 ianuarie 2006 reprezenta 3,8 % din populația totală a României, județul Iași ocupând locul 3 după municipiul București și Județul Prahova. Din totalul populației, *429387 persoane locuiau în mediul rural* situând județul Iași pe primul loc între județele țării la acest indicator.

Structura populației pe medii, arată că la 1 ianuarie 1997 mai mult de jumătate din populația județului era concentrată în mediul urban. În anul 2007, după zece ani, aceste ponderi s-au inversat, majoritatea populației locuind în mediul rural.

Structura resurselor umane pe categorii de vârstă în intervalul de timp 1995-2007 relevă accentuarea procesului de îmbătrânire demografică, manifestat prin scăderea ponderii populației tinere (0-14 ani) în total populație și în același timp a creșterii ponderii populației bătrâne (60 ani și peste).

Din **structura populației pe sexe** se observă că femeile dețin ponderea cea mai mare.

Structura resurselor umane din agricultură în funcție de gradul de ocupare arată că numărul de persoane ocupate din cadrul economiei județului Iași a scăzut ca valoare nominală totală, fiind cu 52,7 mii de persoane mai mic în anul 2006 față de anul 1992, atingând în acest an valoarea cea mai scăzută din perioada analizată. Numărul persoanelor ocupate în agricultură a scăzut în timp ce în domeniul comerțului s-au înregistrat creșteri semnificative. Numărul cel mai mare de salariați îl găsim în industrie 74200, urmat de învățământ (18900 salariați) și sănătate (15800 salariați). În agricultură predomină micii producători, nesalariați.

Copiii de vârsta școlară (6-19 ani) reprezintă un sfert din populația județului Iași. Educația și pregătirea lor profesională este asigurată de o rețea de unități școlare - a doua ca mărime din țară, constituită din:

- 353 unități de învățământ de stat; 21 unități de învățământ particular, din care: 10 grădinițe, 3 școli primare, un gimnaziu, 3 licee, 8 școli postliceale, o școală de arte și meserii; 3 unități cu învățământ alternativ (Waldorf și Step by Step).

În mediul rural există 2 licee, 5 grupuri școlare, 52 școli de artă și meserii, 139 școli generale + grădinițe.

În toți anii analizați, **rata șomajului** în rândul bărbaților a fost de 2-3 ori mai mică decât cea a femeilor, cel mai mare decalaj înregistrându-se în anul 2000.

Analiza SWOT a resurselor umane din agricultura județului Iași indică următoarele:

Puncte tari - Ponderea ridicată a populației tinere în zonă cu spor natural pozitiv, numărul ridicat al unităților de învățământ cât și al elevilor; cel mai mare număr de școli de arte și meserii cuprinzând o cincime din populația școlară națională pe această formă de învățământ; existența centrelor universitare în care funcționează nuclee de cercetare (un sfert din numărul total la nivel național), forță de muncă suficientă; potențial agricol ridicat atât în ce privește producția vegetală cât și zootehnia.

Puncte slabe - Grad ridicat a populației ocupate în agricultură, nivelul de calificare relativ scăzut, nivel ridicat al sărăciei în regiune; rata ridicată a șomajului în regiune în raport cu media națională, absența unei redistribuiri a populației ocupate dinspre agricultură spre servicii și industrie; lipsa unor spații adecvate și a dotărilor procesului de instruire în special în școlile profesionale și de ucenici care să țină pasul cu nevoile mereu în schimbare ale pieței forței de muncă, nivelul insuficient de centre de consiliere și de ajutorare a femeilor și copiilor supuși violenței domestice; insuficiența unor centre de servicii integrate de consultanță pentru persoane ce se auto-întrețin.

Oportunități - Elaborarea Planului Regional de Acțiune pentru Învățământul Profesional și Tehnic 2004-2011, existența Centrului Regional de Formare Continuă pentru agricultori, constituirea Consorțiului Regional Nord Est pentru dezvoltarea învățământului profesional și tehnic - și universitar tehnic, posibilitatea ca infrastructura socială existentă prin modernizări și reabilitări să servească ca spații pentru dezvoltarea de servicii integrate categoriilor dezavantajate.

Riscuri - Migrația forței de muncă calificate spre alte regiuni sau în alte state; numărul mare de salariați din întreprinderile mari care prin restructurare ar putea exercita presiuni pe piața muncii; slaba capacitate a firmelor de consultanță din regiune; creșterea infracționalității din cauza nepregătirii și neutilizării corespunzătoare a forței de muncă prin programe de integrare pe piața muncii, lipsa factorilor motivaționali.

Următoarea etapă în studiu întreprins a constituit-o **studiu diagnostic privind managementul resursele umane din agricultura județului Iași**, analizând următoarele elemente: *planificarea resurselor umane, recrutarea personalului, selecția resurselor umane și perfecționarea resurselor umane.*

Planificarea resurselor umane, presupune o serie de activități: identificarea profesiilor și meseriilor pentru care nu există personal calificat; analiza fluctuației personalului deja existent, stabilirea nevoilor de personal în funcție de disponibilul existent și numărul posturilor ce trebuiesc ocupate.

Pentru realizarea procesului de **recrutare** s-a considerat necesară respectarea unor principii.

- determinarea necesarului de personal pe baza unui inventar de nevoi, detaliat sub

forma unor descrieri de posturi;

- efectuarea recrutării de către persoane competente și imparțiale;
- alegerea cu discernământ a surselor de recrutare;
- efectuare recrutării după un plan de recrutare;
- informarea corectă a persoanelor interesate asupra cerințelor posturilor vacante;
- conceperea textelor folosite în recrutarea prin publicitate care să „izbească” văzul și imaginația.

Selecția și încadrarea personalului se bazează pe patru criterii:

- studii corespunzătoare atestate de certificate sau diplome;
- experiență și vechime în muncă;
- postul deținut anterior;
- calitățile, cunoștințele, deprinderile, aptitudinile și comportamentul persoanei în cauză.

Perfecționarea personalului este un program planificat de creștere cantitativă și calitativă a volumului de aptitudini, cunoștințe și competențe prin învățare în scopul obținerii unui nivel superior de performanță în activitatea desfășurată.

În prezent, informarea și formarea profesională se realizează prin instituții specializate ale Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale: ANCA – Agenția Națională de Consultanță Agricolă; CEFIDEC – Centrul de Formare și Inovație pentru Dezvoltare în Carpați, ale altor autorități publice, precum și de către furnizori privați precum și Direcția de Formare Profesională a Asociațiilor de Producător. Aceste instituții au organizat o serie de acțiuni pentru persoanele, cu precădere din mediul rural care au constatat în:

- a) Cursuri de calificare;
- b) Cursuri de perfecționarea pregătirii profesionale;
- c) Cursuri de instruire;
- d) Cursuri de formare a formatorilor.

La Oficiul Județean de Consultanță Agricolă Iași, în perioada 2006-2007 s-au organizat următoarele cursuri de calificare: apicultor, agricultor, crescător animale, pomicultor, ciupercar, piscicultor, legumicultor, tractorist, viticultor, floricultor, agroturism. Numărul absolvenților la aceste cursuri a crescut de la 938 în anul 2006 la 1264 în anul 2007, ceea ce înseamnă că interesul pentru perfecționare a persoanelor din mediul rural este foarte mare.

În vederea **perfecționării personalului propriu**, Oficiul Județean de Consultanță Agricolă Iași a întreprins următoarele activități:

- Participare la cursul de formare formatori privind marketingul organizațiilor de producători - în perioada 12-16.03 și 18-22.06 2007 la Vatra Dornei, organizator Inwent Germania.

- Participare la trei seminarii și simpozioane privind mecanizarea în agricultură și demonstrații în câmp privind eficiența utilizării utilajelor moderne, legislația europeană privind îngrășămintele chimice (28.03. 2007 – U.S.A.M.V. Iași, Simpozion – Mașini agricole pentru o agricultură europeană; Țigănași – Firma Valtra + Gaspardo – proiect VRIAN – îngrășămintele chimice); D.A.D.R. Iași – prezentare firma MEWI – Simpozion “Utilajele agricole conform normelor europene”.

- Organizarea unor schimburi de experiență între consultanța agricolă, administrația publică locală, învățământ, firme private de procesare produse lactate, asociații ale producătorilor de legume, firme de vinificație și experți străini, în cinci comune ale județului Iași (Costuleni, Răducăneni, Strunga, Cotnari, Tg. Frumos).

O altă instituție interesată de formarea profesională a persoanelor din mediul rural, în afară de ANCA, este Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă. Aceasta a prevăzut la nivel național, pentru anul 2008, cursuri de formare profesională a unui număr de 18097 șomeri din mediul rural, reprezentând 41% din numărul total al șomerilor prevăzuți a fi cuprinși în programele de formare profesională.

În ultima parte a studiului am realizat un **studiu de caz privind resursele umane din comuna Plugari, județul Iași** care s-a finalizat cu o anchetă socială pe bază de chestionar.

Studiul de caz a fost realizat parcurgând mai multe etape și a cuprins aspecte privind:

- așezarea și istoricul comunei;
- analiza resurselor comunei Plugari, (analiza resurselor naturale, a resurselor umane, situația infrastructurii).

Comuna Plugari are o suprafață totală de 5502 km și este formată din satele Borosoia, Onești și Plugari (centru de comună), fiind situată la 68 km de Iași. Satul Plugari, este amplasat pe o terasă din stânga pârâului Miletin.

Rețeaua rutieră a comunei este formată din drumuri județene și comunale în lungime totală de 16,67 km, în diferite stări tehnice.

Analizând în dinamică structura demografică a comunei Plugari se observă că ponderea cea mai mare o deține satul Plugari 49,4%, urmată de satul Borosoia cu 43,41% și satul Onești cu 7,19 %.

Din analiza structurii pe grupe de vârstă a populației din comuna Plugari se constată un echilibru dintre tineret și vârstnici, ambele grupe reprezentând peste 48,0% din total.

Educația în comună se realizează prin intermediul a patru unități de învățământ: 2 grădinițe și două școli cu învățământ primar și gimnazial.

Analiza SWOT a comunei Plugari a scos în evidență următoarele elemente:

Puncte forte:

- Calitatea foarte bună a terenurilor agricole; forța de muncă relativ excedentară numeric, nu foarte îmbătrânită; grad redus de poluare; potențial pentru investitori în domeniul agricol.

Puncte slabe:

- Nivel ridicat al sărăciei în zonă; absența unei redistribuiri a populației ocupate dinspre agricultură spre servicii și industrie; structura agrară deficitară (fărâmițarea excesivă a terenurilor agricole, simplitatea structurii de producție agricolă – porumb și grâu); starea slabă a elementelor de infrastructură; lipsa capitalului pentru investiții atât din surse proprii cât și de la bănci ca urmare a lipsei de încredere în acest sector; piața serviciilor incompletă și nefuncțională; inexistența unor mijloace de finanțare adecvate în mediul rural; inexistența fenomenului asocierii, pe segmente de piață agroalimentare, și formării de grupuri de producători; nivel redus de mecanizare și întreținere a terenurilor agricole; lipsa activităților cu caracter neagricol; nivel scăzut de instruire și calificare a resurselor umane.

Oportunități:

- Realizarea unor proiecte de finanțare pentru infrastructură, educație și dezvoltarea unor activități în sectorul neagricol; potențial de diversificare ocupațională (dezvoltarea de activități neagricole); înființarea de ferme organice, dat fiind faptul ca majoritatea terenurilor sunt neafectate de chimizare; inițierea unor strategii pentru programele de formare profesională care să corespundă intereselor reale ale beneficiarilor.

Riscuri:

- Migrația forței de muncă calificate spre alte regiuni sau în alte state; instabilitatea regimului precipitațiilor, urmare a schimbărilor climatice; accentuarea stări precare a infrastructurii.

O altă parte a lucrării a cuprins realizarea unei anchete sociale la nivelul comunei Plugari.

Ancheta socială pe baza chestionarului a avut ca scop evidențierea a două problematici și anume pe de o parte diagnosticarea gradului de calificare și nivelul de recalificare a populației din comună și pe de altă parte identificarea cu ajutorul populației a necesității existenței cursurilor de perfecționare la nivelul comunei. Pentru consultarea publică s-a utilizat ca tehnică de lucru interviuarea, metodă standard recunoscută pentru culegerea de date specifice. În acest scop am elaborat un chestionar special pentru acest studiu care a fost aplicat unui eșantion reprezentativ la nivelul comunității studiate. ***Rezultatele obținute pot fi rezumate astfel:***

- marea majoritate a subiecților chestionați au vârsta cuprinsă între 40-60 de ani (50%) și peste 60 de ani (18,8%). Acest lucru reflectă structura demografică a localității;

- în comună, cu o singură excepție, nu au fost organizate cursuri de formare profesională. Majoritatea persoanelor intervievate doresc să participe la astfel de cursuri din dorința de a obține o calificare nouă;

- cursurile de formare profesională în domeniul agriculturii la care sunt interesați să participe locuitorii comunei sunt: agricultura (43%), creșterea animalelor (27,9%), legumicultură (14,2%), apicultură (7,4%) și servicii pentru agricultură (7,5%);

- persoanele din comună primesc cele mai multe informații prin intermediul radio sau televiziunii, din ziare și din consultanța oferită de autorități, acestea din urmă fiind considerate drept calea cea mai eficientă de informare.

În finalul analizei acestui studiu s-a elaborat un set de **strategii de perfecționare a resurselor umane din agricultura județului Iași:**

- *Acordarea unui sprijin financiar tinerilor care se instalează în mediul rural;*
- *Existența și dezvoltarea unui sector agricol puternic și performant din punct de vedere economic;*
- *Extinderea culturilor pentru obținerea de produse bioenergetice;*
- *Aducerea rețelilor de distribuție pentru materii prime agricole aproape de activitatea agricolă din comună;*
- *Înființarea unor servicii de reparații și întreținere a parcului de tractoare și mașini agricole;*
- *Atragerea unor investitori noi în sectorul agricol;*
- *Promovarea și prelucrarea produselor agricole organice;*
- *O dată ce va crește nivelul de civilizație în comună, vor apărea mai multe locuri de muncă nonagricole și astfel, noi calificări vor fi necesare.*

În ce privește creșterea nivelului de calificare a populației s-au avut în vedere următoarele:

- *Cuprinderea întregii populații de vârstă școlară în învățământul obligatoriu;*
- *Acțiuni de înlăturare a abandonului școlar;*
- *Diversificarea ofertei de formare și educație prin apariția unor noi forme, în special educația continuă, precum și a unor școli de calificare neagricole;*
- *Îmbunătățirea managementului resurselor umane prin programe de finanțare națională și europeană.*

O parte a rezultatelor prezentate în teza de doctorat au fost comunicate la manifestările științifice , publicate în reviste și volume de specialitate.

Contribuțiile proprii cuprinse în conținutul tezei de doctorat cu tema „*Studii privind perfecționarea managementului resurselor umane din agricultura județului Iași*” sunt următoarele:

- utilizarea unei metodologii combinate de analiză a resurselor umane din agricultură care să coroboreze facilitățile și avantajele specifice analizei economice, ale analizei SWOT precum și ale cercetării participative;
- culegerea, sintetizarea și prelucrarea computerizată a datelor economice, sociale sau de altă natură colectate la nivelul Județului Iași, necesare realizării analizei resurselor umane a județului Iași;
- realizarea unei analize economice, dinamice, deductive și cantitative cuprinzând ansamblul resurselor umane din județul Iași;
- analiza activităților managementului resurselor umane, în cadrul Oficiului Județean de Consultanță Agricolă Iași, în domeniul planificării, recurtării, selecției și perfecționării resurselor umane;
- conceperea și elaborarea unui chestionar pentru obținerea de informații direct de la sursă (populația comunei Plugari) în două direcții: pe de o parte gradul de calificare și nivelul de recalificare a populației din comună și pe de altă parte identificarea cu ajutorul populației a necesității existenței cursurilor de perfecționare la nivelul comunei;
- elaborarea unor strategii de perfecționare a resurselor umane din agricultura județului Iași care să corespundă cel mai bine realității spațiului rural;
- formularea pe parcursul lucrării a unor opinii și soluții referitoare la îmbunătățirea practicii managementului resurselor umane.